

c) Herodeskasten	78
d) Vándorló betlehemesek	79
e) Guckkastenbühne, Guckkastenkrippe	80
f) Herodesspiele	81
B) Betlehemes játékok és karácsonyi bábjáték a mai Csehszlovákia területén	82
C) A lengyelek karácsonyi bábjátéka: a „szopka”	88
D) Az orosz karácsonyi bábjáték és előzményei, az ukrán „vertyep” és a belorusz „batlejka”	96
E) Romániai népi bábjátékok	101
Összegzés és tanulságok	107
Példatár	115
Bábtáncoltató betlehemes játékok	117
I. Közép-Dunántúl	117
1. Vörs, Somogy megye	117
2. Kapos mente (Nagyberki), Somogy megye	130
II. Buda környéke	140
1. Esztergom, v. Esztergom megye (1905)	140
2. Esztergom, v. Esztergom megye (1967)	146
III. Felső-Tisza-vidék	149
1. Kölcse, v. Szatmár megye /	149
2. Csepe, v. Ugocsa megye	173
Irodalom	181
A képek jegyzéke	194

Munkámban részben saját gyűjtéseim, részben az irodalomban ismertett szokásleírások alapján a XIX—XX. századi bábtáncoltató betlehemezés összefoglalására, történetének és kapcsolatainak bemutatására tettem kísérletet. Ehhez, amennyire azt az elérhető irodalmi adatok lehetővé tették, megpróbáltam tisztázni a közép-kelet-európai bábjátékozás, ezen belül a vallásos eredetű bábjátékozás történetének, elterjedésének, a társadalom életében betöltött szerepének kérdéseit. A karácsonyi népszokások nagy rendszerében egy olyan részkérdéssel való elmélyültebb foglalkozás, mint a bábos betlehemezés, talán megérte a fáradságot, s ha nem is minden, de néhány kérdésre történetével, elterjedésével és funkciójával kapcsolatban sikerült a választ megtalálni.

Értekezésem első része a magyar bábtáncoltató betlehemezés összefoglalását tartalmazza.* A második rész a szokás közép- és kelet-európai megjelenését és elterjedését vázolja fel a magyar anyag értelmezésére lehetőséget kínáló pontok kiemelésével. Mindezt kiegészíti harmadik részként a Példatár, amely a magyarországi bábtáncoltató betlehemes játékok valamennyi táji típusát szemlélteti olyan részletességgel, mely a közművelődési felhasználásukat is lehetővé teszi. E játékok, az eltérő időben, földrajzi térségben és társadalmi viszonyok között megragadott változatok mindazon jegyét

*Ez kis változtatással megjelent a *Néprajzi Értesítő* 1978. évi 40. évfolyamában.